

Bassa del mas de Barberans.

A lo llarg d'este temps l'agricultura va ser el motor de l'economia castellonenca, la gent vivia al camp i del camp, i tindre aigua al avast era imprescindible per a la vida i el progres, i per tot arreu es va fer necessari construir diversos tipus de cisternes i cisternetes, que varen permetre poder anar a treballar terres molt allunyades del lloc de residència dels llauradors.

La següent classificació sobre la tipologia de les cisternes rurals esta basada segons el lloc i la funció a què anava destinada l'aigua que arreplegaven:

1. Les cisternes grans estaben presents a tots els masos que feien d'habitat fixe de masovers, es destinaven per a subministrar aigua a la casa familiar, i servien per l'us d'una o varies unitats familiars que vivien plegats a les cases de la masia i de normal solien ser tots familiars propers, replegaven sempre l'aigua de les teulades dels masos.

2. Si la cisterna estava en una casa del poble, la cisterna solia ser amb menys capacitat d'emmagatzematge que la dels masos, i estava dins de la casa al subsol de la planta baixa, just només entrar el llindar a la dreta de la porta d'entrada, algunes cases des de la cuina tenien una corriola per traure directament l'aigua de la cisterna per un buit deixat a propòsit.

3. Les cisternetes de "camp de vinyes" tenien el seu propi arreplegador, un espai de solera ben hormigonat, i no solien tindre cap relació amb cap tipus de habitat fixe, tan sols amb refugis de llauransa del voltant, d'us temporal com casetes, barraques de volta, pallises, rafels...L'aigua era bàsicament per regar les plantes i els plançons jòvens, abeurar la cavalleria, i tindre aigua per ensofatar (sofatar, ensolfatar, sulfatar, solfatar, surfatar...en cada poble un nom), este tipus de cisterna era molt estes, i quasi sempre relacionades amb el cultiu de la vinya, on havia una vinya solia have-ri una cisterna. Estes cisternetes de vinya tenien un element diferenciador que era la pica per a la mescla de la sulfata, i en alguns casos una mota.

4. Cisternetes de les casetes de camp o casetes de llauransa d'us temporal de diverses èpoques, el brocal estava sempre a l'interior de la caseta, i replegava l'aigua de la teulada o coberta feta de teula o de solera amb rasilla o similar.

5. Les cisternetes d'assegador i camins carreters: sempre tenien mota i corriola, aprofitaven d'arreplegadors llocs on havia aflorat la roca mare i tenia un poc de pendent, en estos llocs d'abeurar sempre havien piques o abeuradors. En els assegaadors i camins rurals era mes habitual vore la antiquissima bassa d'argila pitjada que impermeabilitzava el subsol, i es podia abeurar directament els ramats, machos, burros-es i altres cavalcadures, i ajudava a sobreviure a la fauna salvatge, les aus i els mamífers ferestecs. (Exemples: camí que va desde Santa Magdalena a Salzadella, bassa d'Albert i diversos pous)

6. Els cocons, son clotxes o forats existents en les roques

calices, on es feia un dispositiu d'aigua quant plovia, on se cobria construint una rustica paredeta feta amb pedra seca per a evitar que caigues a dins el cocó materia vegetal, crear un envolcall d'umbria a l'aigua, per a evitar la putrefacció i les postes de mosquits.

6.1 Cocóns de decantació, son uns petits pous excavats per a fer de sumiders decantadors en els llocs del secà on afloren aiguamolls, habitualment son en terrenys argilosos, als que també se li fan la barraqueta de volta per a garantir la salubritat de l'aigua.

7. Cisterneta d'aigüera, sempre al costat dels camins i amb mota i pica, es feia un clot prou profund i l'arrebossaven amb arena i calcs sense lluir, aguantava este arrebossat molt d'anys.

8. Aljub: dipòsit molt gran d'us comunitari amb sostre de volta, i solien estar a les eixides dels pobles (exemples: Càlig, Benicarló, Vinaròs,...).

9. Cisterneta d'oliveral: el cultiu del oliveral es una activitat que comporta molta faena (llaurar, entaular, esporgar, cremar rama, solfatar, fer redolins per arreplegar el fruit, i arreplegar les olives) molts dies de faena i a llergues distancies del lloc d'habitatge, calia tindre l'aigua al avast per abeurar la cavalleria (el macho o l'aca), el gos i per beure, fer el menjar i llavarse les persones, apart de regar una punta de cardets i altres verdures junt algun marge, en alguns pobles era costum construir el arreplador al sostre de la mota (Calig, Sant Jordi,..) i sovint es poden trobar cisternes relacionades amb el cultiu de l'olivera, sempre que no hagues o es trobes aigua a prop (pou, aljub, tolls, basses, riu, cisterna,... i que estigueren a no mes d'un quart d'hora d'anada a peu al voltant de l'heretat, sense contar els llocs d'aguada dels camins d'accés que anava de pas al anar i al tornar).

ATENCIIONS I CUIDATS: A les cisternetes, que l'aigua fos per a veure les persones, ja que evitar que entre l'aigua de les tronaes d'estiu, tan sols es deixava entrar a la cisterna, l'aigua dels temporals, per a fer el mantenimen de l'aigua de la cisterna, una practica usual al menys una vegada a l'any, consistia en tirar dos pedres de calcs viva a dins de l'aigua per a depurar-la, en temps mes propers, solient ficar les pedres de

Povet de Benicarló.